

Projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT *BLIK OP DE TOEKOMST*

Leerlijn Cultureel Erfgoed | Thema Utopie | Groep 5 en 6 | Maart 2019

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.
- ✓ Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de begrippenlijst via [deze link](#).

Inhoudsopgave

1. Informatie	1
2. Introductie	2
3. Oriëntatie	3
4. Opdracht: Bericht aan de toekomst	5
5. Opdracht: In 1 minuut de wereld rond	7
6. Opdracht: Toekomstschat	9

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten.

Wat doen de leerlingen in dit project?

De wereld om ons heen is de laatste twee eeuwen door allerlei uitvindingen enorm veranderd. We communiceren anders met elkaar en komen anders en sneller van A naar B. Maar de veranderingen stoppen niet in onze tijd; over een tijd zullen zich weer nieuwe ontwikkelingen hebben voorgedaan. Als introductie onderzoeken de leerlingen de grote verandering met betrekking tot de telefoon. In opdracht 1 staat de ontwikkeling van communicatiemiddelen in het algemeen centraal: welke middelen gebruikte men vroeger, hoe heeft zich dat in de loop van de tijd ontwikkeld? Vervolgens denken ze na over de toekomst van communicatie. Opdracht 2 volgt hetzelfde stramien, alleen dan op het gebied van personenvervoer: van trekschuit naar TGV. In opdracht 3 bekijken we hoe mensen vroeger dachten dat de toekomst eruit zou gaan zien. Wat is hiervan terecht gekomen? De leerlingen ontwikkelen een tijdscapsule waarmee ze voorwerpen van nu kunnen veiligstellen en bewaren voor de toekomst.

Waarom dit project?

Dit project maakt leerlingen bewust van een wereld die constant verandert en de invloed die deze veranderingen hebben op ons dagelijks leven. Voorwerpen en gewoontes die vroeger heel normaal en gebruikelijk waren, zijn nu alleen nog maar terug te zien in het museum of in verhalen van opa's en oma's. Gelukkig worden veel voorwerpen zorgvuldig bewaard. Leerlingen ontdekken dat het van belang kan zijn om deze spullen, eigenlijk een soort schatten, te bewaren. Wat zijn voor de toekomst de schatten van onze tijd?

Beoogde houdingsdoelen

In dit project worden bij de introductie, oriëntatie en opdrachten kennis- en vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen.

De leerling:

- beseft dat alles is ontstaan, dat alles een verleden heeft;
- is nieuwsgierig naar gebeurtenissen, gebouwen en voorwerpen uit verleden en heden.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van een bezoek aan een voorstelling of de komst van een [kunstenaar in de klas](#).
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Benodigdheden

Bij elke opdracht staat een opsomming van benodigdheden weergegeven.

Reflectievragen

De reflectievragen bij de verschillende fases van het creatief proces kunnen tijdens en na iedere fase met de individuele leerling of de hele groep besproken worden.

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- weet dat het (dagelijks) leven sterk kan veranderen door nieuwe uitvindingen, ontwikkelingen of gebruiken;
- weet dat gebruiksvoorwerpen door de tijd heen sterk (kunnen) veranderen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling kan onderscheid maken tussen gebruiksvoorwerpen die we alleen nog in een museum zien en gebruiksvoorwerpen die we nog steeds gebruiken.

Benodigdheden

- oude telefoon met draaischijf
- digibord

Aan de slag in de klas

Het project kan als volgt worden geïntroduceerd:

1. Zet een oude telefoon met draaischijf, draad en losse hoorn voorin de klas. Vertel dat jullie vandaag iets gaan doen dat alles te maken heeft met dit voorwerp, maar leg er verder nog niets over uit. Vraag de leerlingen of ze weten wat dit is en hoe het werkt. Laat eventueel een aantal leerlingen de telefoon uitproberen en/of demonstreren. Ouders van twee zeventienjarige jongens uit Amerika deden precies hetzelfde: ze gaven de jongens een oude telefoon en vroegen hen om te laten zien hoe het ding werkt. De jongens kwamen er niet uit. De ouders maakten er [deze opname](#) van. Mocht het niet mogelijk zijn om een oude telefoon te vinden, laat dan een afbeelding zien op het digibord.
2. Bespreek met de klas dat door uitvindingen en ontwikkelingen er soms heel snel heel veel verandert in ons dagelijks leven. Wat voor onze ouders vroeger heel normaal was, is voor de kinderen van nu iets dat in een museum hoort. Zoals deze telefoon. Of iets dat voor nu heel normaal is, dat kenden onze ouders nog helemaal niet. Kunnen de leerlingen nog meer voorbeelden noemen van gebruiksvoorwerpen die nu alleen nog in musea te vinden zijn? En van voorwerpen die onze ouders nog niet kenden? Denk bijvoorbeeld aan computers, social media, digibord en smartphones.
3. Toon [deze Schooltv-video](#) over hoe snel de wereld sinds 1900 veranderd is door uitvindingen zoals de fiets, auto, film en telefoon.

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- weet dat de eerste telefoon een compleet ander apparaat is dan de telefoon van nu;
- weet dat door de tijd heen uitvindingen het dagelijks leven sterk hebben veranderd.

Vaardigheidsdoelen

De leerling kan nadenken over hoe de toekomst er met betrekking tot bijvoorbeeld (communicatie via) de telefoon uit kan zien.

Benodigdheden

- stiften
- grote vellen papier

Aan de slag in de klas

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een [filosofisch gesprek](#). Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Hebben alle uitvindingen die gedaan zijn het leven beter gemaakt, of niet altijd? Leg uit.
- Wordt de toekomst leuker door alle uitvindingen die nog zullen worden gedaan? Leg uit.
- Als je zou kunnen tijdreizen, wil je dan naar het verleden of naar de toekomst reizen? Leg uit.
- Wat had eigenlijk niet moeten worden uitgevonden?

Oriëntatieopdracht

Doorloop de volgende stappen:

1. Kijk met de leerlingen nog even terug naar de introductie met de oude telefoon. Vertel dat de telefoon in 1876 wordt uitgevonden door de Brit Alexander Bell. Rond het jaar 1880 hebben zo'n 76 rijke Hagenaars een telefoonaansluiting en verschijnt de eerste telefoongids met een overzicht van de nummers. Er staat ook een handleiding in voor het gebruik van een telefoon: *En bij het spreken houdt men den telephoon altijd tegen het oor gedrukt, en spreekt men op een afstand van circa twee decimeters van het spreektoestel met het gewone stemgeluid. Stemverheffing is onnodig en voor de duidelijkheid ongewenscht.*
2. Nu is een wereld zonder telefoon haast niet meer voor te stellen. Van een houten kast aan de muur tot een kleine computer in je zak: de telefoon is in de loop van de tijd enorm veranderd. Van alleen maar spreken met één ander persoon tot de hele wereld kunnen bereiken via app, video, mail. Aan de hand van een mindmap brainstormen de leerlingen in groepjes van drie of vier op een groot vel papier over de vraag: Wat zou er na de smartphone komen? Wat kan dit apparaat allemaal, hoe ziet het eruit, wat is er nodig?
3. Bespreek (een aantal van) de mindmaps kort na. Zijn er overeenkomsten of juist veel verschillen?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Was het lastig om je het leven in de toekomst voor te stellen? Leg uit.
- Hoe ging het brainstormen en samenwerken? Hadden jullie dezelfde ideeën of juist niet?

4. Opdracht: Bericht aan de toekomst

In deze opdracht bekijken de leerlingen wat er in de loop der tijd veranderd is met betrekking tot communicatiemiddelen. Hoe communiceerde mensen vroeger met elkaar, en hoe gebeurt dat tegenwoordig? Vervolgens stellen zij met een medium naar keuze een bericht voor zichzelf in de toekomst samen.

Kennisdoelen

De leerling:

- weet dat in de loop der tijd de manier van communiceren tussen mensen sterk veranderd is;
- weet dat dit in de toekomst waarschijnlijk nog steeds zal veranderen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling kan benoemen welke communicatiemiddelen ouder zijn dan andere, en welke we nu niet meer gebruiken.

Benodigdheden

- [werkblad 1](#)
- scharen

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: Bericht aan de toekomst

Doorloop de volgende stappen:

1. Start een klassengesprek. Bespreek met de leerlingen wat communicatie is, en op welke manieren en waarmee je allemaal kunt communiceren: telefoon, brief, mail, praten met elkaar, etc.
2. Stap 35 jaar terug in de tijd. Toon het fragment uit het tv-programma [Wondere Wereld](#), waarin Chriet Titulaer in 1985 de eerste mobiele telefoon laat zien. Wat is hiervan terecht gekomen? Wat klopt er niet?
3. Gebruik werkblad 1 bij deze opdracht. Op dit werkblad staan diverse communicatiemiddelen door de tijd heen. Leerlingen krijgen in duo's een werkblad, knippen de afbeeldingen uit en leggen de afbeeldingen in chronologische volgorde: welk communicatiemiddel is het oudst, welke komt erna, welke het nieuwst? Het antwoord: hiërogliefen – postduif – brief – telegraaf – eerste telefoon – computer – smartphone (face-time).
4. Bespreek de opdracht na: was het lastig? Welke volgorde klopt?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Zou je het fijn vinden om vroeger te leven, zonder al die apparaten? Of juist niet? Leg uit.
- Wat vind je de beste uitvinding om mee te communiceren? Leg uit.

Uitvoeren: Bericht aan de toekomst

Laat de leerlingen ieder voor zich een bericht aan zichzelf in de toekomst schrijven. Wat hoop je dat je over vijftig jaar nog weet van de tijd van nu? Schrijf op wat je je wilt herinneren. Je mag er ook bij tekenen. Bedenk ook hoe je het bericht wilt opslaan en versturen: in een 'gewone' brief of gebruik je een andere techniek?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Hoe vond je het om over de toekomst na te denken? Kon je het je een beetje voorstellen, of was het lastig? Leg uit.
- Wat in de brief zou je denk je over vijftig jaar nog wel eens terug willen lezen? Leg uit.

Presenteren: Bericht aan de toekomst

(Een paar) leerlingen lezen hun bericht aan de toekomst voor. Lijken de berichten op elkaar of zijn ze juist allemaal heel anders? Welke toekomst hebben ze gekozen, welk jaartal hebben ze in gedachten?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat kunnen we over vijftig jaar nog lezen, denk je? Miltjes, appjes, brief? Leg uit.
- Wie in de toekomst zou je misschien nog meer een bericht willen sturen? Leg uit.

5. Opdracht: In 1 minuut de wereld rond

In deze opdracht onderzoeken we hoe vervoersmiddelen in de loop der tijd sterk veranderd zijn en ons steeds sneller van A naar B hebben gebracht. Vervolgens bedenken leerlingen welk vervoersmiddel hen in de toekomst nóg sneller zal kunnen verplaatsen.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• weet dat vervoersmiddelen in de loop der tijd sterk veranderd zijn;• weet dat deze in de toekomst waarschijnlijk nog steeds zullen veranderen.
Vaardigheidsdoelen	De leerling kan benoemen welke vervoersmiddelen ouder zijn dan andere, en welke we nu niet of nauwelijks meer gebruiken.

Benodigdheden

- [werkblad 2](#)
- scharen

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: In 1 minuut de wereld rond

Doorloop de volgende stappen:

1. Bespreek met de leerlingen hoe ze naar school komen: te voet, met de fiets, auto of tram? Vertel dat vervoersmiddelen, net als communicatiemiddelen, ook sterk zijn veranderd in de afgelopen honderd jaar. Onze opa's en oma's hadden misschien nog niet eens een auto toen ze klein waren, die kwamen maar weinig voor. Wel handig met spelen op straat trouwens!
2. Vervoersmiddelen gaan steeds sneller. Een lange tijd waren paard en wagen de snelste manier om ergens te komen. Met de uitvinding van de stoommachine veranderde dat. Bij de eerste stoomtrein dacht men dat de snelheid (40 km per uur) slecht zou zijn voor de gezondheid en dat de melk van de koeien langs de rails zuur zou worden. Tegenwoordig halen heel snelle treinen al zo'n 500 km per uur.

Deel werkblad 2 bij deze opdracht uit. Het werkblad bevat afbeeldingen van diverse vervoersmiddelen. Leerlingen bekijken en bespreken het werkblad in duo's. Ze knippen de afbeeldingen uit en leggen deze in chronologische volgorde. Welk vervoersmiddel was eerst, wat kwam erna? Het antwoord: paard en wagen – loopfiets – stoomtrein – paardentram – hoge bi-fiets – eerste auto – vliegtuig – elektrische trein – scooter – fiets van nu – auto van nu – TGV.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Hoe ging het overleggen en samenwerken? Leg uit.
- Wat heeft je het meest verbaasd over oude of juist minder oude vervoersmiddelen? Leg uit.
- Wat wist je eigenlijk al? Leg uit.

Uitvoeren: In 1 minuut de wereld rond

Vraag de leerlingen om na te denken over wat de volgende stap zou kunnen zijn: welk vervoersmiddel gaat straks nóg harder en brengt je misschien wel in een paar minuten de wereld rond? Laat hen vrij in de manier van uitwerken van dit vervoersmiddel. Maken ze een schets, geven ze het vorm in 3D, maken ze een beschrijving of een verhaal, een muurkrant?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Hoe vond je het om over de toekomst na te denken? Leg uit.
- Is het goed gelukt om het idee dat je in je hoofd had te verbeelden of te verwoorden? Leg uit.

Presenteren: In 1 minuut de wereld rond

Vraag (een aantal) leerlingen hun vervoersmiddel te presenteren: voorlezen van het verhaal, vertellen over de tekening, etc. Laat hen toelichten waarom ze denken dat dit het volgende, nog snellere vervoersmiddel zal worden.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Zijn er veel verschillen tussen de verzonden vervoersmiddelen? Leg uit.
- Zijn er vervoersmiddelen die goed bij elkaar passen, waarvan je groepjes kunt maken? Leg uit.
- Door welk vervoersmiddel werd je het meest verrast? Leg uit.
- Welke (technische) problemen moeten er worden opgelost voordat dit ook echt een veelgebruikt vervoersmiddel zal zijn?

6. Opdracht: Toekomstchat

Voorwerpen die vroeger heel normaal waren, zoals de draaischijftelefoon die we helemaal in het begin zagen, of een oude fiets, bewaren we nu vaak in een museum als een bijzondere schat uit het verleden. Wat uit onze tijd zal in de toekomst een schat zijn en heel zorgvuldig bewaard blijven? In deze opdracht bekijken we hoe mensen vroeger dachten dat de toekomst eruit zou gaan zien, en denken we na over wat we van onze tijd graag willen bewaren voor de toekomst.

Kennisdoelen

De leerling:

- is zich bewust van het feit dat mensen voorwerpen kiezen om zorgvuldig te bewaren voor de toekomst als herinnering aan het verleden;
- kan benoemen waarom mensen voorwerpen bewaren.

Vaardigheidsdoelen

De leerling kan benoemen wat volgens hem van belang is om voor de toekomst te bewaren.

Benodigdheden

- digibord
- [werkblad 3](#)
- materialen om tijdscapsule te maken (in overleg met de leerlingen)

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren. Aan het eind van deze opdracht staan evaluatievragen die betrekking hebben op het hele project.

Onderzoek: Toekomstchat

Fantaseren over de toekomst is van alle tijden. Soms zijn mensen er een beetje bang voor en verzinnen ze enge dingen, soms ziet het er prachtig uit. Het leuke is: je kunt ideeën die mensen vroeger hadden over hoe het zou zijn in onze tijd, heel mooi vergelijken met de tijd van nu. Zijn de vermoedens die mensen vroeger hadden uitgekomen?

1. Bekijk met de leerlingen een fragment uit [Back to the Future 2](#), een film uit 1989. In deze film komt een jongen in de toekomst terecht, in het jaar 2015. Wat klopt wel en wat klopt absoluut niet?
2. Verdeel de klas in zeven groepen. Elk groepje krijgt een afbeelding uit 1900, waarop een aspect van het leven in 2000 voorspeld wordt (zie werkblad 3). Geef de leerlingen de opdracht om de afbeelding samen te bekijken en de volgende vragen te bespreken:
 - Wat is er te zien, wat is de 'voorspelling'?
 - Wat klopt er wel en wat is er absoluut niet uitgekomen van de 'voorspelling'?
3. Bespreek de bevindingen kort klassikaal na: waren de voorspellingen erg vreemd of zat er soms wel een kern van waarheid in?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat heeft je het meest verbaasd?
- Klopte er veel wel of helemaal niet?
- Hoe zou het kunnen dat sommige 'toekomstvoorspellingen' best goed kloppen?

Uitvoeren: Toekomstschat

In de films *Back to the Future* reizen de hoofdpersonen door de tijd heen, naar het verleden maar ook naar de toekomst. Jammer genoeg kan dat nog niet echt en kunnen we geen kijkje nemen in de tijd die komen gaat. Maar stel dat je een voorwerp zou kunnen achterlaten voor de toekomst. Sommige mensen doen dat in de vorm van een tijdscapsule: een doos of koker waarin ze spulletjes en/of een boodschap van nu doen. Ze vinden het leuk of belangrijk dat mensen dit later weten of zien. Op de capsule zetten ze dan: 'Niet openmaken voor (en dan een jaartal)'.

Geef de leerlingen de opdracht om alleen of in groepjes een tijdscapsule samen te stellen. Dit kan in de vorm van een lijstje of door echt voorwerpen te verzamelen. Wat willen ze de toekomst laten weten over onze tijd? Wie moet de tijdscapsule openmaken, en wanneer? Welke voorwerpen mogen niet ontbreken in de tijdscapsule? En eventueel: hoe moet de tijdscapsule eruitzien?

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Wat vind je prettiger: samen of alleen werken? Leg uit.
- Wat had je misschien nog aan de tijdscapsule willen toevoegen, maar paste er niet in?
- Waar moet je tijdscapsule bewaard worden als je hem eenmaal hebt verzegeld?

Presenteren: Toekomstschat

Bekijk en bespreek samen een aantal of alle tijdscapsules. Wat stopt iedereen er in? Organiseer vervolgens een officieel moment om de capsules te verzegelen en misschien wel naar hun bewaarplaats te brengen.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Ben je tevreden over de bewaarplaats die jullie hebben bedacht?
- Gaan alle capsules op hetzelfde moment open of zitten er grote verschillen tussen?
- Ben je tevreden over wat je over je capsule hebt kunnen vertellen? Leg uit.
- Denk je dat degene die de capsule over tig jaar openmaakt, het voorwerp dat je erin hebt gestopt zal herkennen? Hoe help je daarbij?
- Zal het voorwerp uit de capsule naar een museum worden gebracht? Waarom wel of niet, denk je?

Evalueren

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen.

- Ben je bang voor de toekomst of heb je er zin in?
- Wat zou je, van alle ideeën die jullie hebben gezien, graag werkelijkheid zien worden?
- Zou je misschien nog wel een heel andere tijdscapsule willen maken? Qua vorm of qua inhoud?

